

## آسیب‌شناسی توسعه گردشگری با رویکرد آمایش سرزمین (نمونه مورد مطالعه: شهر ساحلی سرخورد) جلال عظیمی آملی<sup>۱</sup>

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور، نور، ایران

پروین قنبری

دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور، نور، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۱۱/۱۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۸/۲۶

### چکیده

شهرهای ساحلی به دلیل دارا بودن پتانسیل در زمینه جذب گردشگر و به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری، از آسیب‌ها و تبعات منفی گردشگری رنج می‌برند که بررسی و ارائه راهکار و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها از ضروریات مهم در زمینه گردشگری ساحلی می‌باشد. این تحقیق با هدف شناسایی آسیب‌های موجود در زمینه توسعه گردشگری با رویکرد آمایش سرزمین در شهر ساحلی سرخورد انجام شده است. نوع روش این تحقیق، توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش ۳۷۹ نفر از مردم بومی شهر ساحلی سرخورد می‌باشند. در تحقیق حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده و برای تحلیل داده‌های تحقیق از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون اسپیرمن استفاده شده است. نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که توسعه گردشگری در شهر ساحلی سرخورد موجب پدید آمدن نگرانی‌ها و بیم‌هایی از تهدید و تخریب هویت، محیط زیست و میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی، افزایش قیمت زمین و نابسامانی در رابطه با دسترسی‌ها و ترافیک برای ساکنان محلی گردیده است، به طوری که مقابله با اثرات ناشی از رشد گردشگری کنترل نشده و بی برنامه، نیازمند روش‌ها و شیوه‌های صحیح برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت درست این مکان-هاست.

**واژگان کلیدی:** آسیب‌شناسی گردشگری، گردشگری ساحلی، رویکرد آمایش سرزمین، سرخورد

## مقدمه

گردشگری به عنوان یک بخش ارزشمند و رشد یابنده در زمینه رهیافت اقتصادی در آمایش سرزمین مطرح بوده و دارای خطرات و هزینه‌های کمتری در زمینه سرمایه‌گذاری با توجه به در دسترس بودن منابع و پائین بودن قیمت‌ها در مقایسه با دیگر پروژه‌ها می‌باشد. بنابراین، تدوین چنین چشم اندازی نوین در زمینه توسعه صنعت گردشگری در آمایش سرزمین، نیازمند در نظر گرفتن مسائل و مقولات بسیار مختلفی است که در نظر نگرفتن هر یک از آن‌ها و توجه بیش از حد به وضعیت موجود، نتیجه مطلوب را دربر نخواهد داشت. به خصوص هنگامی که موضوع جوامع شهری و روستایی و تعامل بین انسان و طبیعت پیش می‌آید، بر اهمیت و پیچیدگی رابطه آمایش سرزمین و گردشگری افزوده خواهد شد (Getz, 2001:56).

صنعت گردشگری به عنوان یک مقوله مهم و تاثیر گذار در اقتصاد جهانی پذیرفته شده و کشورهای مختلف برای رسیدن به توسعه‌ای پایدار در این راستا تلاش می‌نمایند. در حالیکه کشور ایران به لحاظ داشتن جاذبه‌های توریستی، طبیعی و تاریخی جزء ۱۰ کشور برتر جهان محسوب می‌شود. اما متأسفانه از لحاظ درآمد گردشگری به هیچ روی جایگاه مناسبی در جهان ندارد. این در حالی است که رهایی اقتصاد کشور از وابستگی به درآمدهای نفتی جزو برنامه‌های اصلی دولت به شمار رفته و در برنامه پنجم توسعه و نیز سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور جایگاه ویژه‌ای برای درآمد صنعت توریسم در نظر گرفته شده است. اکنون به نظر می‌رسد صنعت گردشگری برای توسعه و سود آوری نیازمند تغییراتی در نگرش، و میزان و نحوه حمایت‌های مالی دولت، از آن باشد. بدون تردید مدیریت صحیح و توسعه گردشگری در این میان نقش مهمی را داراست؛ زیرا علاوه بر تبعات و اثرات مثبت، این صنعت تبعات منفی از جمله: اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی، اقتصادی، کالبدی نیز دارد.

امروزه صنعت گردشگری در دنیا سومین پدیده اقتصادی پویا بعد از صنایع نفت و خودروسازی است؛ این صنعت در ابتدای قرن ۲۱ از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده صنعت کلان گردشگری به عنوان یکی از صنایع مهم در ایجاد اشتغال و درآمدهای ارزی غیر نفتی مورد توجه اکثر کشورهای جهان قرار دارد؛ گردشگری نظام (سیستم) پیچیده‌ای است که ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی زندگی انسان‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد (oila et al, 2012:569) در طول زمان‌های گذشته، گردشگری پدیده فرهنگی و اجتماعی تلقی می‌شد لیکن در سال‌های اخیر علاوه بر این اهمیت سنتی، بعنوان عامل موثر از نظر اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی نیز مورد توجه قرار گرفت. تنوع بخشی به اقتصاد، توسعه زیر ساخت‌ها، اشتغال زایی، حفاظت بهتر از محیط زیست، کمک به توسعه پایدار، افزایش تعامل انسان‌ها و فرهنگ‌های مختلف با یکدیگر و در نتیجه کمک به صلح و تفاهم که از نتایج مهم این فعالیت می‌باشد، همگی حکایت از اهمیت این فعالیت دارند (قدمی و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۱۱-۱۲۸) از نظر اقتصادی، گردشگری علاوه بر اینکه، موجب انتفاع اقشار مختلف جامعه از اثرات مثبت آن می‌گردد، در بعد کلان انتفاع چند بعدی کل کشور را نیز موجب می‌شود (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۲۳-۱۴۶) توسعه صنعت گردشگری به عنوان یک راهبرد به منظور کاستن از نابرابری‌های منطقه ای و سرزمینی و ضرورتی اساسی در جهت کاهش نابرابری بین شهر و روستا از نظر منابع و منافع به شمار می‌رود و بایستی به عنوان یکی از محورهای اساسی آمایش سرزمین مطرح و به طور همه جانبه مورد بررسی و اجرا قرار گیرد. برآورد این راهبردها تا

زمانی امکان‌پذیر است که یک نگرش منطقه‌ای در زمینه آمایش سرزمین در تجمیع فعالیت‌های گردشگری وجود داشته باشد؛ تا با شناسایی مناطق مستعد و گونه‌های مختلف گردشگری، راهکارهای لازم در تبیین منطقه‌های توسعه گردشگری اخذ گردد (تقی زاده، ۱۳۸۷، ۱۲). در این بین، امکان‌سنجی گردشگری می‌تواند با توجه به شاخص‌های مناسب از جمله جاذبه‌های گردشگری و پیرامون آن؛ راه‌های ارتباطی و سهولت دسترسی؛ ظرفیت‌پذیری گردشگر در واحد سطح؛ تاسیسات زیربنایی - اقتصادی؛ امکانات سکونتگاهی؛ پتانسیل‌های فرهنگی و تمایل ساکنان محلی در جذب گردشگری؛ پیامدهای زیست محیطی؛ پیامدهای گردشگری در اشتغال، سطوح درآمد و افزایش سطح رفاه خانوارها و بالاخره دستیابی به یک گردشگری پایدار، صورت گیرد (Wilams, 2000: 77). این گونه امکان‌سنجی در چارچوب آمایش سرزمین می‌تواند زمینه‌های مناسبی را در تلفیق و ترکیب شرایط مناسب شاخص‌های فوق‌الذکر فراهم آورد. بطور کلی دسته‌بندی جاذبه‌ها، محدودیت‌ها و تبعات گردشگری در چارچوب امکان‌سنجی و آمایش سرزمین موجب جذب گردشگران بیشتری به منطقه شده و آن‌ها را به اقامت طولانی‌تر ترغیب می‌کند. در همین راستا به نظر می‌رسد که شهر سرخورد به دلیل دارا بودن پتانسیل در زمینه جذب گردشگر و به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری، از آسیب‌ها و تبعات منفی گردشگری رنج می‌برد که بررسی و ارائه راهکار و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها از ضروریات مهم در زمینه گردشگری این شهر ساحلی می‌باشد.

شهرهای استان مازندران و از جمله شهر سرخورد، علیرغم داشتن جاذبه‌های طبیعی فراوان (بالقوه)، در عمل از قابلیت‌های گردشگری خود استفاده چندانی نداشته است. این امر، گذشته از سیاست‌های حاکم بر گردشگری ساحلی و دریایی کشور، ناشی از ضعف مدیریتی گردشگری در آن‌ها است. این در حالی است که، استان مازندران به دلیل سیاست‌های ملی نسبت به استان‌های دیگر، از توسعه صنعتی محروم بوده و متکی به اقتصاد کشاورزی می‌باشد. مشکلات اقتصاد کشاورزی و محدودیتهای زمین و... موجب گردیده اند که اقتصاد استان بسیار متزلزل و توان اقتصادی مردم بسیار ضعیف گردد. در چنین شرایطی توسعه گردشگری در شهرهای ساحلی استان از جمله شهر سرخورد می‌تواند نقش موثری در تنوع بخشی به اقتصاد و توسعه زیر ساخت‌های این قبیل شهرهای گردشگرپذیر داشته باشد. با عنایت به این موضوع، مطالعه حاضر سعی دارد به شناسایی آسیب‌های موجود در زمینه توسعه گردشگری با رویکرد آمایش سرزمین در شهر ساحلی سرخورد بپردازد و به این سوال پاسخ دهد که: تا چه میزان ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد باعث آسیب‌های زیست محیطی - کالبدی، آسیب‌های اجتماعی - فرهنگی، و آسیب‌های اقتصادی می‌شود؟

### مبانی نظری تحقیق

از سال ۱۹۴۵ به بعد، جوامع شهری با رشد فزاینده تفاضاً برای گردشگری ساحلی مواجه شده اند، افزون بر این، سکونت‌گزینی و رشد روزافزون جمعیت در مناطق ساحلی، آسیب‌پذیر بودن و شکنندگی محیط‌های ساحلی، آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی زیادی را ایجاد کرده که عملکرد شهرهای ساحلی و توسعه آن‌ها راتحت تاثیر قرار داده است (Kay & Alder, 1999, 21)، بسیاری از شهرهای ساحلی امروز دنیا، بخش عمده درآمدهای اقتصادی خود را از رشد گردشگری ساحلی بدست می‌آورند. این نوع از گردشگری، سریع‌ترین نوع در حال رشد انواع گردشگری و در عین حال از قدیمی‌ترین نوع آن می‌باشد و طیف کاملی از گردشگری، فراغت

و فعالیت‌های تفریحی در نواحی ساحلی را در بر می‌گیرد براین اساس در زمینه توسعه گردشگری (باتاکید بر گردشگری ساحلی) با چهار رویکرد عمده مواجه هستیم که عبارتند از:

❖ **رویکرد رشدگرا:** در این رویکرد از گردشگری به مثابه اهم و ابزاری برای بهبود شاخص‌های اقتصادی یک جامعه یاد می‌شود.

❖ **رویکرد فیزیکی - فضائی:** در این رویکرد، گردشگری به عنوان یک پدیده فضائی و منبع مورد استفاده در ساماندهی فضاها، مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

❖ **رویکرد اجتماعی مدار:** در این رویکرد، گردشگری به مثابه پدیده‌ای برای شکوفایی اجتماعی و بهبود شرایط زیستی جوامع عنوان می‌شود.

❖ **رویکرد توسعه پایدار (برنامه‌ریزی و توسعه یکپارچه گردشگری):** در این رویکرد، گردشگری به مثابه ابزاری توانمند در راستای اجرای سیاست‌های توسعه پایدار مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد (قدمی و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۱۱-۱۲۸). هم‌چنین در این رویکرد، توسعه پایدار گردشگری دارای سه جنبه (۱) حفاظت از محیط زیست (۲) حفظ منابع و میراث فرهنگی و (۳) حرمت و احترام به جوامع است (پاپلی یزدی و همکار، ۱۳۸۵، ۱۰۸)، این رویکرد از دهه ۱۹۹۰، حرکت خود را از گردشگری انبوه به سوی گردشگری پایدار آغاز کرد و مفهوم توسعه پایدار وارد ادبیات گردشگری شد. همسوی با این رویکردها، دو راهبرد موثر گردشگری ساحلی مورد توجه مجامع علمی و دانشگاهی قرار گرفت که عبارت بودند از:

(۱) **گردشگری ساحلی به عنوان راهبردی برای توسعه شهری:** در این راهبرد، گردشگری ساحلی، به دلایل زیر، موتور توسعه معرفی شده است:

(الف) گردشگری ساحلی منبع شغل و درآمد است.

(ب) این نوع گردشگری زنجیره‌ای از فعالیت‌های اقتصادی و خدماتی را به وجود می‌آورد.

(ج) از منابع محیطی موجود در شهرهای ساحلی بهره‌برداری می‌شود.

(د) گردشگری ساحلی شهری تقاضای صنایع دستی، هنرهای سنتی و فعالیت‌هایی را که نیاز به نیروی کار بیشتری دارند را بالا می‌برد.

(۲) **گردشگری ساحلی به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی:** در این راهبرد، رابطه سه‌گانه میان جامعه میزبان، جامعه میهمان و فعالیت‌های گردشگری برقرار است. گردشگری ساحلی می‌تواند سهمی در متنوع‌سازی اقتصادی توسعه پایدار داشته باشد و با ایجاد اشتغال و درآمد موجب توسعه مناطق توسعه نیافته گردد. ابعاد گردشگری پایدار از بُعد اقتصادی منجر به ایجاد فرصت‌های پایدار درآمدی برای اجتماعات محلی می‌شود. از بُعد اکولوژیکی نیز در جهت حفاظت محیط زیست حرکت می‌کند. همچنین به ارزشهای فرهنگی و اجتماعی مربوط می‌شود که موجب حفظ یا تغییر وضع موجود میشوند (Aronsson, 1994, 77)

## – آمایش سرزمین و توسعه پایدار گردشگری

آمایش سرزمین بیانگر تنظیم رابطه بین انسان، سرزمین و فعالیت‌های انسان در سرزمین به منظور بهره‌برداری درخور و پایدار از امکانات انسانی و فضایی سرزمین در جهت بهبود وضعیت مادی و معنوی اجتماع در طول زمان است (مخدوم، ۱۳۸۱، ۱۳۷). در آمایش سرزمین، گردشگری به عنوان یک بخش ارزشمند و رشد یابنده در زمینه رهیافت اقتصادی مطرح بوده و دارای خطرات و هزینه‌های کمتری در زمینه سرمایه‌گذاری با توجه به در دسترس بودن منابع و پائین بودن قیمت‌ها در مقایسه با دیگر پروژه‌ها می‌باشد، هم‌چنین آمایش سرزمین در زمینه گردشگری در هر منطقه از طریق امکان‌سنجی توسعه گردشگری صورت می‌گیرد تا از این طریق قابلیت‌های توسعه گردشگری باز شناخته شود (Pearce, 2000, 78) از این رو توسعه گردشگری به عنوان یک راهبرد و استراتژی به منظور کاستن از عدم توازن‌های منطقه‌ای و سرزمینی و در جهت تعدیل نابرابری‌های منطقه‌ای از حیث فرصت‌ها، منابع و منافع ضرورتی اساسی و اجتناب‌ناپذیر بشمار می‌رود

(Mills, 2002, 145) چنین وضعیتی، تعادل منطقه‌ای (عدالت جغرافیایی و عدالت منطقه‌ای) را در توزیع زیرساخت‌ها سبب می‌گردد و در سایه منطقه بندی گردشگری، دسترسی به زیرساخت‌ها و رو ساخت‌ها برای همه مناطق متعادل می‌گردد، و زمینه دستیابی به گردشگری پایدار فراهم می‌شود (پاپلی یزدی و همکار، ۱۳۸۵، ۱۰۶ – ۱۰۷) با این نگاه، در برنامه‌ریزی گردشگری لازم است که برخوردی متفاوت و متناسب با قابلیت‌های مقصدهای گردشگری صورت پذیرد و برای تعیین این امر ضرورت دارد مقصدهای گردشگری یک منطقه سطح بندی شوند تا تصمیم‌گیری علمی، نظام مند و منطقی در ارتباط با توان توسعه گردشگری هر یک انجام پذیرد و تعیین گردد که هر منطقه در فرایند توسعه در چه جایگاهی قرار دارد و متناسب با آن جایگاه، چه امکانات و تسهیلاتی نیاز دارد، هم‌چنین برنامه‌ریزی منطقه‌ای گردشگری می‌تواند به ساماندهی فضایی منطقه کمک نماید و با لحاظ کردن ویژگی‌های عرضه و تقاضای گردشگری در یک منطقه حصول به توسعه پایدار گردشگری را موجب شود. بنابراین می‌توان اذعان نمود که توسعه پایدار گردشگری بر مبنای آمایش سرزمین اهداف زیر را در شهرهای ساحلی گردشگرپذیر مدنظر قرار می‌دهد: (۱) استفاده پایدار از منابع (۲) کاهش مصارف اضافی و زائد (۳) حفظ تنوع و گوناگونی منابع محیطی (۴) هماهنگی و برنامه‌ریزی (۵) حمایت از اقتصاد محلی (۶) مشارکت مردم محلی در تصمیم‌گیری‌ها (۷) آموزش مردم (۸) مسئولیت بازار یابی برای صنعت گردشگری (۹) رعایت استانداردهای زیست محیطی و بهداشتی (۱۰) توزیع درآمدها و زیر ساخت‌ها در سطح شهرهای ساحلی (عدالت اجتماعی و عدالت جغرافیایی) (همان، ۲۰۰) در صورت تحقق چنین اهدافی، می‌توان توسعه گردشگری را پایدار نامید چون آسیبی به محیط طبیعی، اجتماعی – فرهنگی و اقتصادی وارد نمی‌کند و در زمانی نامحدود به فعالیت خود ادامه داده و به توسعه سایر فعالیت‌ها و فرایندهای اجتماعی لطمه‌ای وارد نمی‌کند (Butler, 2000: 29). افزون بر این، در توسعه پایدار گردشگری به جوامع محلی اهمیت داده می‌شود و به دخالت دادن مردم جوامع محلی (جامعه میزبان) در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری توجه می‌شود، توسان و تیموتی (۲۰۰۳) بر این باورند که مشارکت جامعه میزبان عنصری ضروری در اجرای برنامه‌ها و استراتژی‌های گردشگری بوده و مزایایی را در مشارکت اجتماعی هنگام توسعه اجتماعی فراهم می‌کند که به تقویت دموکراسی و کاهش آسیب‌های گردشگری در مقصدهای گردشگری می‌انجامد (Moscardo, 2008, 62)

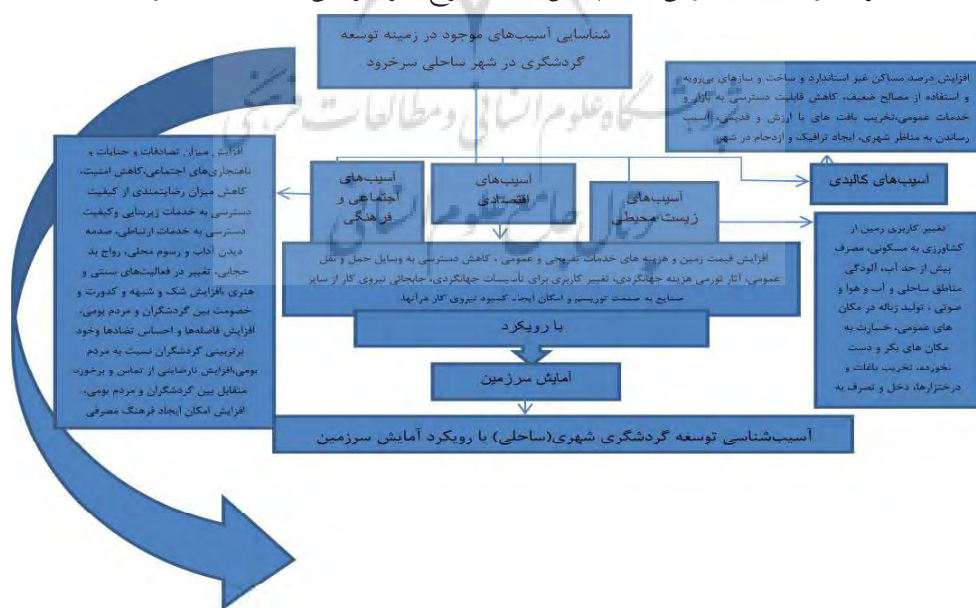
بنابراین توسعه پایدار گردشگری باید بر مبنای ارتقای سطح پایداری در تمام حوزه‌های تاثیر گذار باشد (Criack, 1995, 388) این ارتقا در شهرهای ساحلی گردشگری پذیر در چهار بعد صورت می‌گیرد:

**الف) بعد پایداری اکولوژیکی:** حفظ منابع پایه (و انواع مرتبط آن) در شهرهای ساحلی از راه کاهش مصرف منابع و انرژی، کاهش مقدار پسماندها، آلودگی‌ها و بازیافت آن‌ها و یافتن فناوری‌های مناسب، مورد توجه این بعد از پایداری است (Edward & Jepson, 2001, 491-511).

**ب) بعد پایداری اجتماعی:** کاهش تنش‌های اجتماعی، شیوه‌ی سازماندهی سازگار با شرایط اجتماعی، آموزش و آگاهی‌های زیست محیطی به گردشگران، مشارکت گروه‌های اجتماعی در برنامه‌ریزی برای گردشگری پایدار در شهرهای ساحلی توسعه شرایط و امکانات بهداشتی در حوزه‌های گردشگری پذیر، گسترش ارزش‌های اجتماعی، از محورهای اساسی این بعد از پایداری است. (Popson, Ruble, 2001, 381-404)

**ج) بعد پایداری فرهنگی:** تأکید این بعد از پایداری بر یافتن ریشه‌های الگوهای نوساز درون‌زا و فرآیندهایی است که در روند تداوم فرهنگی تغییراتی رادر جامعه میزبان به وجود می‌آورند. در بعد پایداری فرهنگی، فرهنگ مناسبات انسان با طبیعت و محیط تعریف شده، نگرش‌ها و باورهای فردی و اجتماعی در ارتباط با حفظ محیط زیست جامعه میزبان، پاسداری از ارزش‌ها و نهادها بیان می‌شود (زاکس، ۱۳۷۷، ۱۷-۴)

**د) بعد پایداری اقتصادی:** این بعد از پایداری بر حفظ شرایط اقتصادی گردشگران و جامعه میزبان تأکید دارد. رفاه اقتصادی بر پایه ترکیبی از مؤلفه‌های اقتصادی مانند اشتغال، بیکاری، سطوح اجاره، رانت منابع، افزایش قیمت زمین و مسکن، سیستم‌های حمل و نقل، توزیع برابری و سطوح بقا در اقتصاد جامعه محلی است. تخصیص بهتر و مدیریت کارآتر منابع و جریان سرمایه گذاری‌ها، تضمین‌کننده این بعد از پایداری خواهد بود (همان، ۹-۵) باتوجه به ادبیات نظری فوق مدل مفهومی مناسب این مقاله بشرح زیر طراحی شده است (نمودار ۱)



نمودار (۱) مدل مفهومی تحقیق

- پیشینه تحقیق

در حوزه آسیب شناسی توسعه گردشگری کارهای متعددی انجام گرفته اما در همین حوزه با رویکرد آمایش سرزمین کار چندانی صورت نگرفته و فقط چند مقاله و پایان نامه در این زمینه به رشته تحریر درآمده که در جدول شماره ۱ به برخی از آن‌ها اشاره میشود.

جدول (۱) تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده در حوزه آسیب شناسی توسعه گردشگری در ایران

قالب کار	نام کار	نویسنده	سال	موضوعات مورد بحث	نتایج	منبع
مقاله	ارزیابی و رتبه بندی موانع توسعه گردشگری در شهرستان مینودشت	بهرام ایمانی، حمیده خسروی مهر، علی طورانی	۱۳۹۴	برنامه‌ریزی گردشگری، توسعه گردشگری، ارزیابی و رتبه بندی موانع گردشگری	<ul style="list-style-type: none"> <li>موانع موجود در بعد مدیریتی، تاثیر گذارترین موانع محسوب می‌شود</li> <li>قرارگیری موانع اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی، و محیطی در رتبه‌های پایین تر</li> <li>توسعه گردشگری در شهرستان مینودشت بر اساس تاثیر گذاری موانع</li> <li>کاستن میزان و شدت موانع</li> </ul>	گردشگری شهری، دوره ۲، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴ ص (۷۵-۸۹)
مقاله	آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی استان گیلان دهستان دیلمان	تیمور آمار	۱۳۹۲	گسترش تفکر سرمایه داری و نقش آن در کثرت عناصر کالبدی با هویت‌های مختلف و در نهایت کاهش عناصر وحدت بخش مکانی	<ul style="list-style-type: none"> <li>انحصارگرایی فضاهای جغرافیایی</li> <li>تخریب منابع</li> <li>واگرایی از اهداف و برنامه‌های توسعه پایدار ناحیه دیلمان</li> </ul>	فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۲، ش ۱ (پیاپی ۳)، ص (۱۷۱-۱۹۲)
مقاله	کاربرد مدل-QSPM در تدوین استراتژی توسعه گردشگری شهر کاشان	اصغر ضرابی، محمدرضا محبوب فر	۱۳۹۲	صنعت گردشگری، تحلیل استراتژیک SWOT، بررسی زیر ساخت‌های محیطی کالبدی، توسعه گردشگری فرهنگی- تاریخی	<ul style="list-style-type: none"> <li>برخورداری از ظرفیت تبدیل شدن به یک منطقه نمونه گردشگری در سطح ملی و بین المللی</li> <li>تعیین موانع اصلی در جهت رسیدن به هدف: تعدد تصمیم گیران، ضعف مدیریتی، فقدان ثبات در مدیریت گردشگری منطقه</li> <li>نامناسب بودن زیرساخت‌های محیطی و کالبدی</li> <li>بر اساس مدل-QSPM، توسعه گردشگری فرهنگی-تاریخی از اولویت بالایی برخوردار است.</li> </ul>	مجله علمی- پژوهشی برنامه-ریزی فضایی (جغرافیا)، سال سوم، ش ۴، زمستان، ص (۳۷-۵۸)
مقاله	آسیب‌شناسی برند گردشگری هلیا بارزانی	حمیدضرام، بروجنی، هلیا بارزانی	۱۳۹۲	وضعیت فعلی برند گردشگری، بازاریابی مقصد برندسازی ایران	<ul style="list-style-type: none"> <li>دارا بودن ضعف اساسی در هسته برند ایران</li> <li>ضعف میزان اهتمام به فعالیت‌های برندسازی در کشور</li> </ul>	فصلنامه تحقیقات بازاریابی نسوین، جلد ۳، ش ۱، (۶۳-۸۰)
مقاله	نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در رضایسی	سید علی حسینی، مریم پورزال، رضا ویسی	۱۳۹۲	مدیریت شهری، توسعه ساحلی، گردشگری پایدار ساحلی	<ul style="list-style-type: none"> <li>رابطه مثبت و معنادار بین ویژگی‌های مدیران شهری</li> <li>تغییرات رشد تسهیلات گردشگری و توسعه پایدار گردشگری</li> <li>عدم وجود رابطه معنادار بین تغییر کاربری اراضی ساحلی با توسعه پایدار گردشگری</li> </ul>	فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، سال چهارم، ش ۲، پاییز و زمستان، ص (۱۱۳-۱۲۴)

مقاله	امکان سنجی صنعت پروانه	۱۳۹۲	توسعه گردشگری شهری، پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های مکان‌های گردشگری، نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری، خط‌مشی‌های تقویت زیرساخت‌ها	• برخورداری از از جاذبه‌های توریستی فراوان و دارا بودن قابلیت‌های محیطی بسیار در شهر • برخوردار نبودن از انطباق پذیری لازم با محیط • اتخاذ استراتژی‌هایی در صدد از بین بردن تهدیدها جهت تبدیل به فرصت‌ها	فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال دهم، ۳۹، پاییز، (۷۳-۸۸).
مقاله	ارزیابی نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی- محیطی شهر بابلسر	۱۳۹۲	گردشگری شهری، گردشگری پایدار، جاذبه‌های گردشگری، توسعه اقتصادی- محیطی	• گردشگری در زمینه اقتصادی، علاوه بر اشتغال زایی و درآمدزایی، سبب بالا رفتن قیمت‌ها و سوداگری زمین شده است. • در زمینه زیست‌محیطی و کالبدی ورود گردشگران منجر به کاهش اراضی زیرکشت کشاورزی و تغییر کاربری آن‌ها، افزایش خدمات و تسهیلات کالبدی گردشگری، افزایش آلودگی و تخریب محیط زیست و سهولت دسترسی به شهر شده است.	فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، ش سوم، تابستان ۱۳۹۲.
مقاله	آسیب‌شناسی توسعه گردشگری با توجه به ملاحظات آمایش سرزمین در استان خراسان رضوی	۱۳۹۱	منطقه بندی گردشگری با توجه به قابلیت‌های گردشگری هر منطقه و توسعه فضایی	• شکسته شدن برنامه‌ریزی تنظیمی در صورت همسو نبودن صنعت گردشگری با دیگر مصالح اجتماعی و مقدرات اکولوژیکی • جستجوی شرایط بهینه در ایجاد روابط بین صنعت گردشگری، رفاه و حفظ محیط زیست • آینده نگر و تغییرات منظم در یک سیستم به منظور دستیابی به رشد و توسعه	فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، ش ۲، (۸۱-۹۴)
مقاله	ارزیابی اثرات توسعه گردشگری بر محیط زیست دریایی (مطالعه موردی: خلیج جابهار)	۱۳۹۱	محیط زیست دریایی، صنعت گردشگری، تبعات و اثرات انواع فعالیت‌های گردشگری	• گسترش اسکله‌های گردشگری در جزیره کیش یکی از عوامل تخریب سواحل مرجانی است. • ساخت هتل‌ها و مراکز تفریحی جدید، باعث افزایش فاضلاب و در نتیجه تخریب گیاهان دریایی و کاهش اکسیژن و تنوع جانوری در این منطقه شده است.	همایش ملی توسعه سواحل فکران و اقتصاد دریایی جمهوری اسلامی ایران.
مقاله	تحلیلی بر جاذبه‌های شهری و نقش آن در تحول اقتصادی (موردی: شهر اردبیل)	۱۳۹۰	تحول اقتصادی - اجتماعی، جاذبه‌های گردشگری، مزایا و موانع گردشگری	• برخورداری از مزیت‌های متعدد در صورت سرمایه گذاری مناسب همراه با برنامه‌ریزی بهینه و مدیریت سیستمی مناسب • نتایج تحلیلی مدل SWOT حاکی است که ضعف تبلیغات و ضعف اختیارات سازمانی و نهادی موانع اصلی توسعه گردشگری شهری اردبیل به شمار می‌روند.	اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران، آذر ماه، دانشگاه فردوسی مشهد
مقاله	توسعه پایدار ژئوتوریسم باتاکید بر مفهوم ظرفیت تحمل	۱۳۸۷	توسعه پایدار، ظرفیت تحمل، ژئوتوریسم	• اجتناب از ازدحام جمعیت در یک مکان به عنوان پیش شرط احتیاطی • کنترل ازدحام بر اساس خدمات مدیریتی • بهبود وضعیت اکوسیستم‌ها در نقاط پر ازدحام	فصلنامه علمی و ترویجی "نامه پژوهشگاه"



مقاله	اثرات گردشگری در توسعه روستایی در دره کن و سولقان شهرستان تهران	مسعودمهدو ی، مجتبی قـدیری معصوم، نـسـرین قهرمانی	۱۳۸۶	تأثیرات گردشگری، توسعه روستایی، وضعیت زیست محیطی، اجتماعی، کالبدی منطقه	<ul style="list-style-type: none"> <li>• گردشگری در زمینه اقتصادی باعث اشتغال زایی و افزایش درآمد شده، از طرف دیگر باعث افزایش قیمت کالاها و زمین و مسکن، سوداگری زمین، افزایش ساخت و ساز شده است از این رو از نظر اقتصادی موفق عمل نکرده است.</li> <li>• از لحاظ اجتماعی اثرات مثبت خوبی از جمله بهبود وضعیت بهداشت آموزش، تعامل بیشتر با نواحی همجوار، کاهش مهاجرت و... داشته است، بنابراین گردشگری از نظر اجتماعی موفق تر بوده است.</li> <li>• به دلیل عدم توجه مسئولان و روستاییان به گردشگری روستایی و عدم ایجاد امکانات و زیرساخت‌ها کمتر از روستاهای منطقه دیدن می‌کنند.</li> </ul>	فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۷، ص (۳۹-۶۰)
مقاله	بررسی علل و پیامدهای وقوع چرخه تخریب محیط‌زیست در کلاردشت	کوروش برازپور	۱۳۸۶	عارضه یابی و آسیب شناسی علل و پیامدهای وقوع چرخه تخریب محیط‌زیست در کلاردشت	<p>دلایل اصلی تخریب محیط زیست:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• رشد بی رویه جمعیت</li> <li>• فقدان چشم‌انداز درآمدت</li> <li>• حاکمیت تفکر خطی بر مدل‌های ذهنی مردم و مدیران جوامع کمتر توسعه یافته</li> </ul>	محیط شناسی، ش ۲۵، ص (۱۲۱-۱۳۷)
مقاله	آسیب شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن	برات علی خاکپور، عیسی پیری	۱۳۸۴	آسیب‌شناسی اجتماعی، شهرنشینی، حاشیه‌نشینی، سرمایه‌های کالبدی، سرمایه‌های اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> <li>• افزایش آسیب‌های اجتماعی و گسترش نا امنی در شهرها با توجه به توسعه اجتناب ناپذیر شهرنشینی</li> <li>• برخوردی سیستماتیک با مدیریت شهری شتابان و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن</li> <li>• شناخت عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیط فیزیکی و کالبدی، در یک زنجیره مرتبط به هم، در راستای حل مشکلات شهرها</li> <li>• فضای شهری به مثابه ظرف تشکیل دهنده روابط اجتماعی در واحدهای همسایگی و محلات شهری و تسهیل کننده سرمایه اجتماعی است.</li> <li>• افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی، با استفاده از برنامه‌ریزی و طراحی مناسب و ایجاد تعادل بین عوامل فوق</li> </ul>	مجله علوم اجتماعی دوره دوم، ش ۲، ص (۱۳-۳۰)
پایان- نامه	آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در استان کردستان	سالار کهزادی	۱۳۸۹	فقدان فرهنگ، گردشگری پذیری، ضعف بازاریابی، کمبود نیروی انسانی، متخصص و مجرب، ضعف زیرساخت‌های لازم	<ul style="list-style-type: none"> <li>• فرارگیری فرهنگ گردشگری پذیری در سطح مطلوب و نداشتن تاثیر منفی بر توسعه گردشگری کردستان</li> <li>• عوامل تاثیر گذار در عدم توسعه گردشگری شامل: فقدان نیروی انسانی متخصص، زیرساخت‌ها و فعالیت‌های بازاریابی</li> <li>• بر اساس SWOT مولع توسعه گردشگری کردستان شامل: کمبود زیرساخت‌ها، ضعف فعالیت بازاریابی، ضعف مدیریت گردشگری</li> </ul>	دانشگاه شهید چمران اهواز (دانشکده ادبیات و علوم انسانی).
پایان نامه	گردشگری و آثار اقتصادی و اجتماعی آن بر توسعه منطقه ای نمونه موردی: روستای آبگرم لاریجان آمل	قاسم روح الله زاده اندواری	۱۳۸۵	اثرات مثبت و منفی گردشگری، وضعیت اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی منطقه	<ul style="list-style-type: none"> <li>• آثار مثبت رونق گردشگری در روستا شامل: ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، مهاجرت معکوس، رونق ساخت و ساز و...</li> <li>• آثار نامطلوب اجتماعی ورود گردشگران شامل: افزایش انحرافات اجتماعی، اعتیاد، تغییرات نامطلوب فرهنگی و...</li> </ul>	دانشگاه تهران (دانشکده علوم اجتماعی).

پایان - بررسی و تبیین موانع نادر ناصرپور ۱۳۸۲	فقدان فرهنگ پذیرش	توسعه صنعت گردشگری به عنوان نیاز اساسی کشور مطرح می‌شود.	دانشگاه مازندران (دانشکده علوم انسانی و اجتماعی)
نام - توسعه صنعت گردشگری در استان لرستان و اراک راهکارهای مناسب در این زمینه	گردشگر، ضعف بازاریابی، ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری، توسعه همه جانبه و پایدار، موانع توسعه صنعت گردشگری	موانع اصلی شناسایی شده در زمینه توسعه گردشگری شامل: تعدد مراکز تصمیم‌گیری، ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری، ضعف بازاریابی، فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر	
		مشاهده یک رابطه مستقیم بین تعدد مراکز تصمیم‌گیری و توسعه نیافتگی صنعت گردشگری لرستان و همچنین بین ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری و نیز ضعف بازاریابی و در انتها فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر با توسعه نیافتگی صنعت گردشگری استان لرستان	

منبع: یافته‌های پژوهش

### مواد و روش‌ها

این تحقیق به لحاظ ماهیت و روش، از نوع تحقیق توصیفی - تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی - توسعه‌ای می‌باشد، به عبارت دیگر، این پژوهش، علاوه بر جنبه آگاهی بخشی و علمی، جنبه کاربردی نیز دارد. برای گردآوری اطلاعات این پژوهش، از روش ترکیبی یعنی روش‌های کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی (پیمایشی) استفاده شده است. بدین صورت که در مطالعات نظری برای استخراج شاخص‌های آسیب‌شناسی توسعه گردشگری و هم‌چنین پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده در این زمینه، با استفاده از فیش تحقیقاتی و با استفاده از روش کتابخانه‌ای اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردید و برای سنجش وضعیت آسیب‌ها با رویکرد آمیسی در شهر ساحلی سرخورد، از روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه بهره‌گرفته شده است. جامعه آماری این پژوهش، شهروندان شهر ساحلی سرخورد می‌باشند، که بر اساس آخرین آمار سرشماری در این شهر، ۳۱۲۳۶ نفر زندگی می‌کرده‌اند. در نتیجه براساس فرمول کوکران و در نظر گرفتن سایر آیت‌ها، حجم نمونه مورد نظر با سطح اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۵ درصد، ۳۷۹ نفر محاسبه شده است. هم‌چنین روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی ساده بوده است. همان‌طور که پیشتر نیز گفته شد به منظور بررسی آسیب‌های زیست‌محیطی، آسیب‌های کالبدی، آسیب‌های اجتماعی - فرهنگی و آسیب‌های اقتصادی شهر ساحلی سرخورد، از ابزار پرسشنامه استفاده شده و شاخص‌های هریک از مولفه‌ها شناسایی شده و مورد پرسش قرار گرفتند، سوالات پرسشنامه در قالب طیف لیکرت و پنج‌گزینه‌ای از مقدار خیلی کم (با امتیاز ۱) تا خیلی زیاد (با امتیاز ۵) طرح شده و برای سنجش اعتبار (روایی) این ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه)، ابتدا پرسشنامه مقدماتی به وسیله تعدادی از اساتید و متخصصین مربوطه مورد بررسی قرار گرفته و نهایتاً اعتبار صوری پرسشنامه با حذف و اصلاح تعدادی از گویه‌ها، بدست آمد و سپس برای تعیین سطح پایایی گویه‌های مرتبط با هر مولفه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده، که مقدار کلی آن ۰/۷۸ بدست آمده که نمایان‌گر قابلیت اعتماد و همسازی درونی مناسب بین گویه‌های پرسشنامه می‌باشد.

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left( \frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)} = \frac{\frac{(1/96)^2 (0/5)(0/5)}{(0/05)^2}}{1 + \left( \frac{1}{31000} \right) \left\{ \frac{(1/96)^2 (0/5)(0/5)}{(0/05)^2} - 1 \right\}} = 379$$

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده و داده‌های جمع آوری شده پس از بررسی، طبقه بندی و کد گذاری شده و در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند، بدین صورت که در سطح توصیفی از جدول توزیع فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار برای توصیف متغیرها، و در سطح استنباطی از آزمون T تک نمونه ای، آزمون فریدمن و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

#### محدوده مورد مطالعه

شهر ساحلی سرخرود در شهرستان محمودآباد، از زیباترین مناطق گردشگرپذیر ساحلی شمال ایران است. که تمامی گستره‌ی آن در منطقه جلگه‌ای - ساحلی قرار گرفته و قسمت جنوب آن محدود به اراضی شالیزاری است. این قطب گردشگری حاشیه خزر، از شمال به تپه‌های ماسه‌ای و اراضی بایر و قسمتی از آن به ساختمان‌های ویلایی لوکس و آپارتمان‌های ساحلی جدید، از شرق به شهر فریدونکنار و از غرب به شهر محمودآباد و از جنوب به شهرستان آمل متصل است. این شهر در امتداد جاده کناره ساحلی به فاصله ۸ کیلومتری فریدونکنار در شرق و ۱۶ کیلومتری محمودآباد در غرب واقع شده است (طرح جامع محمودآباد، ۱۳۸۰)

شهر سرخرود با فرمی خطی بر روی ساختار خطی نور- فریدونکنار واقع شده و در عرض جغرافیایی ۲۷ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۲۸ درجه و ۵۲ دقیقه از خط استوا و طول شرقی ۳۹ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۴۰ درجه و ۳۶ دقیقه از نصف النهار گرینویچ واقع شده است. مطابق آمار سرشماری ۱۳۹۰ جمعیت کل شهر سرخرود ۳۱۲۳۶ نفر بوده است که در بر گیرنده جمعیت ۴۰ روستا می‌باشد. سرخرود تا مرکز استان ۱۰۰ کیلومتر فاصله دارد و از دیگر ویژگی‌های آن این است که رودخانه هراز که از وسط این شهر می‌گذرد آن را به دو قسمت تقسیم و زیبایی طبیعی منحصر به فردی برای شهر ایجاد کرده و آب رودخانه چون به دریا متصل است به همراه بالا آمدن دریا، بالا می‌آید، علاوه بر این، دیگر جاذبه‌های گردشگری این شهر ساحلی عبارتست از:

✓ ساحل ماسه‌ای و زیبا و بکر شهر سرخرود به طول ۵ کیلومتر با چشم انداز دلپذیر و نسیم روح بخش ساحل مکان مناسبی جهت تفریح به وجود آورده است. علاوه بر آن فعالیت شرکت های پره و صید ماهی از دریا نیز چشم انداز منحصر به فردی را شکل می‌دهد که اقامت حداقل یک شب و گشت دریایی بهترین اوقات را برای گردشگران فراهم می‌آورد.

✓ آب بندان سرخرود شرقی و غربی که در مسیر به طرف آمل واقع شده با طبیعت زیبای پارک جنگلی و آب بندان و پرندگان مهاجر چشم انداز منحصر به فردی را به وجود آورده است.

✓ تالاب‌های زمستانی دامگاه‌های سنتی پرندگان وحشی و زیستگاه‌های پرندگان مهاجر همچون، مرغابی، قو، فلامینگو، خوتکا و غیره از جاذبه‌های دیدنی شهر بوده که در ضلع شرقی شهر واقع شده و مناظر دلپذیر و منحصر به فردی را به وجود آورده است.

✓ پلاژهای ساحلی گلشهر، چاکسر، شهرک خانه دریا و غیره در طول نوار ساحلی با امکانات مناسب پذیرای گردشگران زیادی است.

✓ بقعه مبارکه آقا سید عبدالمجید که از سادات علوی و مامن شیفتگان و علاقمندان به خاندان نبوت می باشد، هر سال پذیرای خیل عظیم ارادتمندان می باشد و در هسته مرکزی شهر واقع شده است (طرح جامع وتفصیلی سرخرود، ۱۳۹۱).



شکل (۱) شکل شهر سرخرود



شکل (۲) توسعه ادواری کالبدی شهر سرخرود



شکل (۳) یافت قدیم و جدید سرخرود

## یافته های تحقیق

### - یافته های توصیفی

در جدول (۲) ویژگی های فردی پاسخگویان به نمایش گذاشته شده است. همانطور که ملاحظه می کنیم بیشترین درصد پاسخگویان (نمونه مورد مطالعه) دارای جنسیت مرد با ۶۳/۱ درصد و بیشترین درصد سنی در میان افراد پاسخگو مربوط به گروه سنی ۳۱-۴۰ سال با ۲۵/۹ درصد و کمترین درصد مربوط به گروه سنی ۶۱ سال و به بالا می باشد. در ارتباط با متغیر تحصیلات نیز بیشترین فراوانی پاسخگویان مربوط به دارندگان مدرک تحصیلی لیسانس با ۲۸/۵ درصد و کمترین آن مربوط به دارندگان مدرک تحصیلی فوق دیپلم می باشند، در ارتباط با متغیر شغل، بیشترین

فراوانی مربوط به افراد دارای شغل غیر دولتی با ۵۳/۸ درصد می‌باشند. در ارتباط با متغیر مدت زمان اقامت و سکونت در شهر ساحلی سرخورد، ۳۴/۶ درصد از پاسخگویان سکونتی بین ۱۰ تا ۱۵ سال را بیان داشتند، در رابطه با متغیر درآمد ماهانه پاسخگویان نیز، بیشترین درصد پاسخگویان (۲۹/۸ درصد) درآمدی بین ششصد هزار تومان تا هشتصد هزار تومان را بیان داشتند.

جدول (۲): ویژگی‌های فردی پاسخگویان

ویژگی‌های پاسخگویان	متغیر	تعداد	درصد فراوانی
جنس	مرد	۲۳۹	۶۳/۱
	زن	۱۴۰	۳۶/۹
سن	۱۵-۲۰	۶۳	۱۶/۶
	۲۱-۳۰	۷۹	۲۰/۸
	۳۱-۴۰	۹۸	۲۵/۹
	۴۱-۵۰	۸۶	۲۲/۷
	۵۱-۶۰	۲۸	۷/۴
	۶۱ به بالا	۲۵	۶/۶
تحصیلات	زیردیپلم	۸۱	۲۱/۴
	دیپلم	۱۰۳	۲۷/۲
	فوق دیپلم	۴۲	۱۱/۱
	لیسانس	۱۰۸	۲۸/۵
شغل	فوق لیسانس و بالاتر	۲۵	۱۱/۹
	دولتی	۷۳	۱۹/۳
	غیردولتی	۲۰۴	۵۳/۸
	هر دو	۴۱	۱۰/۸
	سایر	۶۱	۱۶/۱
	مدت زمان سکونت	کمتر از ۵ سال	۷۵
	۵ تا ۱۰ سال	۹۳	۲۴/۵
	۱۰ تا ۱۵ سال	۱۳۱	۳۴/۶
	۱۰ سال به بالاتر	۸۰	۲۱/۱
درآمد ماهانه به تومان	کمتر از ۴۰۰۰۰۰	۴۲	۱۱/۱
	۴۰۰۰۰۰-۶۰۰۰۰۰	۹۰	۲۳/۷
	۶۰۰۰۰۰-۸۰۰۰۰۰	۱۱۳	۲۹/۸
	۸۰۰۰۰۰-۱۰۰۰۰۰۰	۹۹	۲۶/۱
	۱۰۰۰۰۰۰ به بالاتر	۳۵	۹/۲

منبع: یافته‌های پژوهش

#### -- یافته‌های تحلیلی

همانطور که پیشتر گفته شد این پژوهش در پی پاسخگویی به این سوال اساسی هست که آیا ورود گردشگران به شهرهای ساحلی و توسعه گردشگری در این نواحی (منحصراً در این مقاله، شهر ساحلی سرخورد) پیامدها و آسیب‌های زیست محیطی - کالبدی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی را به همراه دارد؟ در حقیقت فرضیه اصلی این پژوهش (H<sub>1</sub>)، تبیین این موضوع است که با افزایش ورود گردشگران به شهرهای ساحلی گردشگری پذیر و توسعه گردشگری در این شهرها، افزایش آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی اتفاق خواهد افتاد، بر این اساس، آسیب‌های ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد در چهار بعد زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و

کالبدی دسته بندی شده و برای هریک از آسیب‌ها، شاخص‌های علمی در نظر گرفته شده و از دیدگاه مردم بومی موردپرسش قرار گرفت. جدول شماره ۳ انواع آسیب‌های گردشگری در شهر ساحلی سرخورد را نشان می دهد.

جدول (۳) متغیرها و شاخص‌های آسیب‌شناسی توسعه گردشگری با رویکرد آمایش سرزمین در شهر ساحلی سرخورد

رتبه	انحراف معیار	میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	شاخص‌های آسیب شناسی گردشگری	متغیرهای آسیب شناسی گردشگری
۱	۰/۸۸۲	۴/۰۷	۰	۱۹	۷۷	۱۴۰	۱۴۳	تغییر کاربری زمین از کشاورزی به مسکونی	آسیب‌های زیست محیطی
۳	۰/۹۷۸	۳/۶۶	۷	۳۸	۱۱۲	۱۴۳	۷۹	مصرف بیش از حد آب نسبت به میزان مجاز آن	
۱۰	۱/۰۸۳	۳/۳۴	۱۹	۷۱	۱۰۱	۱۳۷	۵۱	آلودگی صوتی	
۴	۰/۹۶۲	۳/۶۴	۱۲	۴۴	۶۴	۲۰۸	۵۱	آلودگی هوا	
۶	۰/۹۶۳	۳/۶۱	۱۱	۴۶	۷۸	۱۸۹	۵۵	آلودگی آب	
۲	۱/۰۶۰	۳/۹۸	۰	۴۵	۸۲	۸۹	۱۶۳	آلودگی مناطق ساحلی	
۸	۰/۹۹۸	۳/۵۰	۲۰	۱۹	۱۵۳	۱۲۵	۶۲	تولید زباله در مکان‌های عمومی و خیابان‌ها	
۷	۱/۰۰۲	۳/۵۶	۷	۵۳	۱۰۸	۱۴۲	۶۹	خسارت به مکان‌های بکر و دست‌نخورده	
۹	۱/۰۲۴	۳/۴۰	۱۳	۵۱	۱۵۱	۱۰۱	۶۳	تخریب باغات و درختزارها	
۵	۰/۹۹۸	۳/۶۲	۵	۴۷	۱۱۷	۱۲۹	۸۱	دخل و تصرف به منابع طبیعی	
۷	۰/۸۷۴	۳/۵۱	۰	۳۷	۱۷۰	۱۱۲	۶۰	افزایش میزان تصادفات در خیابان‌ها	
۱۱	۰/۹۵۹	۳/۲۷	۲۰	۳۶	۱۸۳	۱۰۰	۴۰	افزایش جنایات نظیر سرقت و...	
۹	۰/۸۹۲	۳/۴۳	۰	۵۴	۱۵۷	۱۱۸	۵۰	صدمه دیدن آداب و رسوم محلی	
۵	۱/۰۰۷	۳/۶۵	۶	۶۳	۸۳	۱۳۳	۹۴	کاهش امنیت	
۳	۰/۹۲۰	۳/۷۱	۰	۵۱	۷۷	۱۸۱	۷۰	تشدید ناهنجاری‌های اجتماعی نظیر بزه‌کاری، میگزاری	آسیب‌های اجتماعی- فرهنگی
۱۰	۱/۱۱۲	۳/۳۱	۲۰	۸۰	۱۰۰	۱۲۲	۵۷	کاهش میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات زیربنایی نظیر جاده‌ها، دفاتر خدمات مسافرتی و برق و آب	
۱۲	۱/۱۰	۳/۲۰	۳۲	۶۲	۱۲۵	۱۱۸	۴۲	کاهش میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات ارتباطی نظیر اینترنت	
۱۳	۱/۰۰۷	۳/۱۸	۲۷	۷۶	۱۱۱	۱۳۱	۳۴	کاهش میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات عمومی (آموزشی، بهداشتی)	
۱	۰/۸۶۹	۳/۷۹	۰	۳۰	۱۰۲	۱۶۶	۸۱	رواج بد حجابی و تغییر در نوع پوشش مردم بومی	آسیب‌های اقتصادی
۸	۰/۹۰۵	۳/۴۵	۰	۵۵	۱۵۳	۱۱۸	۵۳	افزایش شک و شبیهه و خصومت بین گردشگران و مردم بومی	
۴	۰/۹۲۹	۳/۶۹	۰	۴۷	۹۸	۱۵۸	۷۶	افزایش فاصله‌ها و احساس تضادها و به تبع آن خود برتری گردشگران نسبت به مردم بومی	
۲	۰/۸۸۲	۳/۷۷	۰	۳۲	۱۰۶	۱۶۰	۸۱	افزایش نارضایتی از تماس و برخورد متقابل بین گردشگران و مردم بومی	
۶	۰/۹۸۰	۳/۶۳	۸	۴۲	۱۰۵	۱۵۳	۷۱	ایجاد فرهنگ مصرفی کالاهای لوکس و غیر ضروری	
۲	۰/۹۱۲	۳/۷۹	۰	۴۷	۶۴	۱۸۹	۷۹	افزایش قیمت زمین در شهر سرخورد	
۳	۰/۹۷۳	۳/۵۹	۶	۴۸	۱۰۸	۱۵۰	۶۷	افزایش هزینه‌های خدمات تفریحی	
۷	۱/۱۱	۳/۱۱	۹	۴۵	۱۱۱	۱۴۷	۶۷	افزایش هزینه‌های خدمات عمومی (آموزشی، بهداشتی)	
۵	۰/۹۶۶	۳/۴۹	۷	۵۶	۱۱۳	۱۵۱	۵۲	جایابی نیروی کار از سایر صنایع به صنعت توریسم و امکان ایجاد کمبود نیروی کار در آنها	
۶	۰/۹۴۹	۳/۴۷	۹	۵۲	۱۱۴	۱۶۰	۴۴	آثار توری روی هزینه‌های جهانگردی	
۱	۰/۸۸۴	۴/۰۳	۰	۱۹	۸۵	۱۴۰	۱۳۵	تغییر کاربری اراضی شهری برای تاسیسات جهانگردی	
۴	۰/۹۹۰	۳/۵۸	۲۶	۹۱	۱۲۷	۸۶	۴۹	کاهش دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی	
۷	۱/۰۰۸	۳/۱۶	۱۹	۱۰۲	۹۳	۱۲۸	۳۷	افزایش درصد مسکن غیر استاندارد و بدون مقاومت	

۶	۱/۱۱	۳/۲۱	۲۱	۹۳	۹۸	۱۲۱	۴۶	افزایش استفاده از مصالح ضعیف جهت هزینه کمتر در ساختمان‌ها
۵	۱/۱۰	۳/۲۲	۲۶	۷۶	۱۱۱	۱۲۲	۴۴	کاهش قابلیت دسترسی به بازار و خدمات عمومی
۳	۰/۸۵۹	۳/۵۳	۰	۴۳	۱۵۵	۱۲۰	۶۱	ایجاد ترافیک و ازدحام در مکان‌های سنتی و جاذب شهر
۴	۱/۰۰	۳/۳۲	۷	۸۳	۱۱۵	۱۲۹	۴۵	تخریب بافت‌های با ارزش قدیمی
۲	۱/۰۹	۳/۶۰	۱۴	۴۴	۱۱۵	۱۱۳	۹۳	ساخت و سازه‌های بی‌رویه
۱	۰/۹۸۰	۳/۶۶	۴	۴۶	۱۰۶	۱۴۲	۸۱	آسیب رساندن به مناظر شهری

منبع: یافته‌های پژوهش

همانطور که از جدول برمی آید ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد آسیب‌هایی را باخود به همراه داشته است. به گونه ای که در بعد زیست محیطی، بیشترین آسیب‌ها مربوط به تغییر کاربری اراضی شهری از کاربری کشاورزی به کاربری مسکونی و آلودگی مناطق ساحلی، در بعد اجتماعی - فرهنگی، بیشترین آسیب‌ها مربوط به رواج بد حجابی و تغییر در نوع پوشش مردم بومی و افزایش نارضایتی از تماس و برخورد متقابل بین گردشگران و مردم بومی، در بعد اقتصادی، بیشترین آسیب‌ها مربوط به تغییر کاربری اراضی شهری به نفع تاسیسات گردشگری و افزایش قیمت زمین در شهر سرخورد و در بعد کالبدی، آسیب رساندن به مناظر شهری و رواج ساخت و سازه‌های بی‌رویه بوده است. با توجه به میانگین‌های بدست آمده برای هر یک از متغیرها، براساس آزمون فریدمن به رتبه بندی انواع آسیب‌ها پرداختیم که براساس آن، نتایج زیر حاصل شده است (جدول شماره ۴). همانطور که جدول نشان می دهد بر اساس رتبه بندی، اولویت اول آسیب شناسی در شهر ساحلی سرخورد مربوط به متغیر زیست محیطی با میانگین ۳/۶۳، اولویت دوم مربوط به متغیر اقتصادی با میانگین ۳/۵۷، اولویت سوم مربوط به متغیر اجتماعی - فرهنگی با میانگین ۳/۵۰ و اولویت چهارم مربوط به متغیر کالبدی با میانگین ۳/۳۸ می‌باشد. بنابراین ملاحظه می گردد که آسیب‌های زیست محیطی بالاترین و بیشترین و آسیب‌های کالبدی کمترین پیامد ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد می باشد.

جدول (۴): رتبه بندی متغیرهای آسیب شناسی گردشگری شهر ساحلی سرخورد براساس آزمون فریدمن

رتبه	سطح معناداری	درجه آزادی	مجدور کای	متوسط رتبه (میانگین)	متغیرهای آسیب شناسی گردشگری
۴				۳/۳۸	کالبدی
۳	۰/۰۰۰	۳	۱۰۳/۷۵	۳/۵۰	اجتماعی و فرهنگی
۲				۳/۵۷	اقتصادی
۱				۳/۶۳	زیست محیطی

۶-۲-۲-۱-۲- منبع: یافته‌های پژوهش بررسی سطوح همبستگی آسیب‌های زیست محیطی - کالبدی، اجتماعی - فرهنگی

و اقتصادی ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد بر اساس آزمون اسپیرمن:

بر اساس نتایج بدست آمده از آزمون همبستگی اسپیرمن، بین ورود گردشگران و توسعه گردشگری در شهر ساحلی سرخورد و آسیب‌های توسعه گردشگری رابطه معناداری وجود دارد همانطوری که از جدول (شماره ۵) مشاهده می شود بین تمام متغیرهای آسیب شناسی و تمام متغیرهای توسعه گردشگری در این تحقیق رابطه وجود دارد و ضریب همبستگی بین متغیرها نشان‌دهنده شدت همبستگی است.

جدول (۵) همبستگی بین متغیرهای آسیب شناسی ورودگردشگران و توسعه گردشگری درشهرساحلی سرخورد

توسعه گردشگری در شهرساحلی سرخورد	زیست محیطی	اجتماعی - فرهنگی	اقتصادی	کالبدی	کل شاخص‌ها	
اسپیرمن	۱/۰۰۰	**۳۳۵ .	**۲۶۱ .	**۶۱۵ .	**۷۶۲ .	
Sig	.	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
تعدادنمونه	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	
اجتماعی - فرهنگی	اسپیرمن	**۳۳۵ .	۱/۰۰۰	**۴۵۵ .	**۷۵۷ .	
Sig	۰/۰۰۰	.	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	
تعدادنمونه	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	
آسیب شناسی ورود گردشگران	اسپیرمن	**۲۶۱ .	**۵۴۹ .	۱/۰۰۰	**۶۶۵ .	
Sig	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	.	۰/۰۰۰	
تعدادنمونه	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	
کالبدی	اسپیرمن	**۶۱۵ .	**۴۵۵ .	**۴۱۱ .	**۷۸۷ .	
Sig	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	.	۰/۰۰۰	
تعدادنمونه	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	
مجموع شاخص‌ها	اسپیرمن	**۷۶۲ .	**۷۵۷ .	**۶۶۵ .	**۷۸۷ .	۱/۰۰۰
Sig	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	.	.
تعدادنمونه	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹	۳۷۹

منبع: یافته‌های پژوهش

## بحث و نتیجه گیری

گردشگری سیستم پیچیده‌ای است که ابعاد مختلف زندگی انسان‌ها اعم از اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، زیست محیطی و کالبدی را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد، در واقع گردشگری، فعالیت تولید و مصرف است که توسعه آن همواره به افزایش میزان اشتغال و درآمد ملی کمک کرده و موجب ایجاد تقاضا برای بسیاری از کالاها و خدمات گردیده است و درمبادلات فرهنگی، رشد اجتماعی و تفاهم ملی، سهم عمده‌ای دارد (الیوت، ۱۳۷۹) این درحالی است که گردشگری برای به نتیجه رسیدن اهداف مورد نظر خود به پایداری و حفاظت محیط، احیاء و ثبات اقتصادی جوامع و توسعه تجارت گردشگری درمقیاس کوچک به عنوان یک شیوه عمل وابسته است، دراین راستا، گردشگری ساحلی از بزرگترین فعالیت‌های جهان است که با رشد شتابنده خود به فعالیتی چندمنظوره مبدل گشته است، بطوریکه توسعه گردشگری و تفریحات مربوط به آن از عوامل موثر در شکل دهی الگوی توسعه نواحی ساحلی بوده و تأمین کننده مزایای مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی بسیاری برای جامعه میزبان است. اما از طرفی دیگر، گردشگری ساحلی، موجب پدید آمدن نگرانیها و بیم‌هایی از تهدید و تخریب هویت، محیط و میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی ساکنان محلی شهرهای ساحلی گشته است به طوری که مقابله بااین آسیب‌های ناشی از رشد گردشگری برنامه‌ریزی نشده، نیازمند روش‌ها و شیوه‌های صحیح برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت این مکان‌هاست، به همین دلیل، رویکرد آمایش سرزمین در توسعه گردشگری پایدارساحلی، که بدنبال توزیع مطلوب و بهینه جمعیت گردشگر و فعالیت‌ها و خدمات گردشگری درنواحی ساحلی (بعنوان پهنه سرزمین) است به ابعاد مکانی - فضایی برنامه‌ریزی‌ها و آسیب‌های زیست محیطی - کالبدی، اجتماعی و اقتصادی توجه کرده و از طریق سازماندهی فضاهای نواحی ساحلی گردشگرپذیر، نابرابری‌های مکانی راکاهش داده و با استقرارمتناسب و مطلوب مراکز و خدمات گردشگری، امکان بهره برداری بهینه از توان‌ها و پتانسیل‌های زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی مناطق ساحلی را فراهم کرده و توسعه پایدار گردشگری را تحقق می‌بخشد (ابراهیم زاده و همکار، ۱۳۹۳،



۱۴ - ۱۶) بدیهی است درچارچوب این رویکرد، با افزایش رو به تزاید گردشگران در شهرهای ساحلی واقامت طولانی تر آنها، روبرو خواهیم بود، همچنین، تجمع جاذبه‌ها دراین شهرها به کاهش هزینه‌های لازم برای ایجاد زیرساخت‌های مناسب دراین نواحی می انجامد و برای سازماندهی برنامه‌های گردشگری، بستر مناسبی را فراهم می سازد (Murphy, 2004:85).

براین اساس، در پژوهش حاضر با استفاده از آزمون‌های مختلف آماری که شرح آن گذشت به تبیین فرضیه و پاسخ سوال تحقیق پرداخته شد، برای تحلیل این فرضیه و در نتیجه پاسخگویی به سوال تحقیق، با توجه به متغیرهای مطرح شده از روش‌های جمع آوری اطلاعات (اسنادی و میدانی) استفاده شده است. بطوریکه در مرحله اول با مراجعه به محدوده مورد مطالعه و بررسی اسناد و مدارک علمی موجود و در مرحله دوم با کارپیمایشی و دریافت نظرات مردم بومی (شهروندان) با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای و ضریب همبستگی اسپیرمن، این نتیجه حاصل شده که ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد باعث آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و کالبدی گردیده و میزان این آسیب‌ها نیز در حد زیاد بوده که این مسئله در تضاد با اصول و اهداف توسعه پایدار بوده است. این موضوع از طریق آزمون‌های آماری نیز تایید گردیده است، بنابراین، فرض (H0) رد می شود و فرض تحقیق (H1) تایید می گردد. نتایج تحقیق نشان می دهد که در محدوده پژوهش، بیشترین آسیب از ناحیه گردشگران، آسیب‌های زیست محیطی بوده که شامل انواع آلودگی‌های زیست محیطی مانند تخریب اراضی زراعی و باغی، تخریب چشم انداز ساحل و نواحی روستایی، انباشت زباله و افزایش ساخت و ساز بی رویه، آلودگی آب، رکود فعالیت‌های کشاورزی و دامداری، ایجاد آلودگی صوتی، دست اندازی به حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا در شهر ساحلی سرخورد و... بوده است، آسیب‌های اقتصادی ناشی از گردشگری به عنوان دومین دسته از آسیب‌ها در شهر ساحلی سرخورد خودنمایی می کند، آسیب‌هایی از قبیل افزایش قیمت زمین در شهر، افزایش هزینه‌های خدمات تفریحی، افزایش هزینه‌های خدمات عمومی نظیر آموزشی، بهداشتی و...، جابجایی نیروی کار از سایر بخش‌های اقتصادی به بخش به گردشگری و در نتیجه کمبود نیروی کار در سایر بخش‌های اقتصادی، ایجاد آثار تورمی روی هزینه‌های گردشگری، کاهش دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی، تغییر کاربری اراضی شهری و فضاهای موجود برای ایجاد تاسیسات گردشگری، افزایش درصد مسکن غیر استاندارد و بدون مقاومت، افزایش استفاده از مصالح ضعیف جهت هزینه کمتر در ساختمان‌ها، کاهش قابلیت دسترسی نظیر کاهش دسترسی به بازار و خدمات عمومی، ایجاد ترافیک به واسطه شلوغی و ازدحام بیش از حد در مکان‌های سنتی و جاذب شهر، به عنوان مهمترین آسیب‌ها در شهر ساحلی سرخورد خودنمایی می کند، بعد از آسیب‌های اقتصادی، آسیب‌های اجتماعی بیشترین اثر را در محدوده مورد مطالعه بجا گذاشتند، آسیب‌هایی چون صدمه دیدن اصالت الگوهای فرهنگی محلی، ترویج ایستارهای مصرفی گردشگری نظیر تقلید از الگوهای رفتاری و پوشاکی گردشگران، برخورد و نارضایتی بین گردشگران و مردم محلی، شیوع بیماری، تبدیل ارزش‌های محلی به کالاهایی برای فروش یا سود طلبی، تشدید آسیب‌های اجتماعی همچون اعتیاد، بزهکاری، سرقت و...، ترافیک و راهبندان، افزایش میزان تصادفات در خیابان‌ها، کاهش امنیت، کاهش میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات زیربنایی نظیر جاده‌ها، دفاتر خدمات مسافرتی و برق و آب، کاهش میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات ارتباطی نظیر اینترنت، کاهش میزان

رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات عمومی (آموزشی، بهداشتی و...)، افزایش فاصله‌ها و احساس تضادها و به تبع آن خود برتری‌گری گردشگران نسبت به مردم بومی، افزایش نارضایتی از تماس و برخورد متقابل بین گردشگران و مردم بومی و... محدوده مورد مطالعه را تهدید می‌کند. در نهایت، آسیب‌های کالبدی که شهر ساحلی و گردشگرپذیر سرخورد از آن رنج می‌برد عبارت است از آسیب رساندن به مناظر شهری، ساخت و سازهای بی‌رویه، تخریب بافت‌های با ارزش قدیمی، خدشه دار شدن منظره‌های طبیعی، تغییر در چشم انداز شهرهای ساحلی، توسعه بی‌قواره شهر و...

همانطور که جدول (۶) نشان می‌دهد با توجه به حد متوسط گویه‌های مورد ارزیابی یعنی متغیر توسعه گردشگری و ورود گردشگران و متغیر آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و کالبدی شهر ساحلی که برابر با ۱۱۱ است و میانگین وضع موجود از دیدگاه مردم و شهروندان سرخورد که برابر ۱۳۰/۶۹ می‌باشد، می‌توان استنباط کرد که میانگین وضع موجود از حد متوسط آن به میزان ۱۹/۶۹ بیشتر بوده و sig بدست آمده پایین تر از سطح آلفا ۰/۰۵ بوده و به احتمال ۹۵٪ ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد در سطح زیاد باعث آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و کالبدی شده است.

جدول (۶) نتایج آزمون T تک نمونه ای برای سنجش متغیرهای ورود گردشگران به شهر ساحلی سرخورد و آسیب‌های زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی،

اقتصادی و کالبدی آن از دید شهروندان

شاخص	تعداد نمونه	آماره T	میانگین وضع موجود	حد متوسط	سطح معناداری
زیست محیطی	۳۷۹	۲۰/۶۴	۳۶/۳۷	۳۰	۰/۰۰۰
اجتماعی و فرهنگی	۳۷۹	۱۸/۱۱	۴۵/۵۸	۳۹	۰/۰۰۰
اقتصادی	۳۷۹	۱۸/۸۱	۲۵/۰۵	۲۱	۰/۰۰۰
کالبدی	۳۷۹	۱۱/۷۵	۲۳/۶۹	۲۱	۰/۰۰۰
مجموع شاخص‌ها	۳۷۹	۶۹/۳۱	۱۳۰/۶۹	۱۱۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به توضیحات فوق میتوان به نتایج زیر دست یافت:

۱) سرخورد از معدود شهرهایی است که گردشگری چهار فصل دارد، بیشتر شهرهای شمالی در تابستان و تعطیلات پذیرای گردشگران هستند. ولی سرخورد به واسطه شرایط جذاب طبیعی و سر راه بودن و هم چنین میزبانی از هزاران پرنده مهاجر و سایت قو، در زمستان نیز دارای گردشگر است. در این شهر گردشگری پدیده ای به سرعت در حال رشد است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برای استفاده بهینه از جذابیت‌های گردشگری در این شهر نیازمند سیاست‌های مدیریتی روشن و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی قوی هستیم چه این‌که، این مسئله در افزایش ورود گردشگران و کاهش آسیب‌های زیست محیطی و... نقش اساسی دارد. به عبارت دیگر، به مدیریت یکپارچه شهری که همه سازمان‌ها و ادارات و نهادهای دولتی و غیر دولتی را برای توسعه گردشگری ساحلی بسیج نماید، نیازمند هستیم (برنامه‌ریزی و توسعه یکپارچه گردشگری) (عظیمی آملی، ۱۳۸۸ - رهنمایی و همکاران، ۱۳۸۷ - سجادی و همکاران، ۱۳۹۲)

۲) هر محیط جغرافیایی از یک ظرفیت و پتانسیلی در زمینه فعالیت‌ها و خدمات برخوردار است که اصطلاحاً به آن ظرفیت برد مجاز گفته می‌شود، نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که عمده آسیب‌های زیست محیطی -

کالبدی، اجتماعی و فرهنگی در شهر ساحلی سرخورد بدلیل رعایت نکردن ظرفیت برد موثر یا ظرفیت برد مجاز در تمامی زمینه‌های گردشگری بوده و همین عامل، سبب ناپایداری در ابعاد مورد نظر (زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی) گردیده است (عظیمی آملی و همکار، ۱۳۹۳، ۱۰۵-۱۰۹)

۳) برای داشتن یک گردشگری جذاب و پایدار و آسیب زدا در شهرهای ساحلی، باید تنسيق و آمایش جاذبه‌های گردشگری شهری، استفاده پایدار از منابع گردشگری، ایجاد امکانات و تسهیلات دسترسی به جاذبه‌ها، رضایت خاطر بازدید کنندگان و... در برنامه‌ریزی‌های آمایشی توسعه گردشگری مورد توجه قرار بگیرد.

۴) باتوجه به این که توسعه پایدار به عنوان جریانی متداوم در تغییرات اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی برای افزایش رفاه و خوشبختی طولانی مدت اجتماعات محلی (شهری / روستایی) تعریف می شود و پویایی چند بعدی است که به گونه ای پایدار درصدد وحدت اهداف زیست محیطی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی است، بنابراین گردشگری ساحلی زمانی پایدار است که مخرب و آسیب زا نبوده و امکان حفظ منابع آب و خاک، گیاهی و جانوری را برای همه نسل‌ها فراهم آورد و بهبود و نشاط و شادابی جامعه میزبان، ایجاد اشتغال پایدار، برهم نزدن آرامش و امنیت جامعه میزبان، عدم تهدید فرهنگ و سنن ارزشمند جامعه میزبان و... را به ارمغان بیاورد.

بااستناد به این واقعیت‌ها، پیشنهادهایی در رابطه با توسعه گردشگری پایدار شهر ساحلی سرخورد ارائه می گردند که عبارتند از:

الف) راهکارها و پیشنهادات در بعد آسیب‌شناسی زیست محیطی

- نصب تابلوهای هشداردهنده در زمینه حفظ محیط زیست
- آزادسازی زمین‌های تعرض شده یا تصرف شده منابع طبیعی، سواحل دریا و حریم رودخانه
- استفاده بهینه و مناسب از جاذبه‌های طبیعی شهر سرخورد نظیر دریا و پارک‌ها
- نصب سطل‌های زباله در مسیرهای مهم گردشگری شهر سرخورد
- رسیدگی به فضاهای سبز شهری و سواحل توسط سازمان‌ها مربوطه از جمله شهرداری و...
- ارائه طرح سالم‌سازی محیط زیست با استفاده از مشارکت مردمی

ب) راهکارها و پیشنهادات در بعد آسیب‌شناسی اجتماعی - فرهنگی

- کاهش مشکلات ذهنی و روانی مردم بومی و پندارهای نامتعارف نسبت به گردشگران
- برقراری نظم و انضباط عمومی در مراکز تفریحی و گردشگری منطقه به ویژه در روزهای تعطیل که گردشگران بیشتری وارد منطقه می شوند

➤ تغییر دیدگاه توسعه از توسعه به هر قیمت به توسعه پایدار

- تقویت فرایندهای توسعه مشارکتی و شبکه‌های نهادی بمنظور توسعه گردشگری ساحلی پایدار در شهر سرخورد
- تاکید بر منابع محلی و منطقه ای (رویکرد خوشه ای و شبکه ای آمایشی) جهت تحقق بخشی توسعه پایدار گردشگری ساحلی

➤ جلب رضایت مردم و گردشگران از طریق برقراری امنیت و حفاظت بیشتر در شهر توسط نیروی انتظامی

➤ رواج فرهنگ گردشگری در منطقه و معرفی گردشگری به عنوان یک فعالیت درآمدزا و برشمردن اثرات آن برای افراد محلی

➤ پیوند فرهنگ گردشگران و فرهنگ جدید با فرهنگ سنتی و بومی منطقه

➤ تهیه ی بروشور اطلاعاتی برای اطلاع رسانی به گردشگران در زمینه‌ی آدرس هتل ها، مهمان پذیرها، اقامتگاه های ارزان قیمت، منطقه‌ی چادرخواب، بازارهای اصلی، مناطق دیدنی و اماکن تفریحی، نشانی و شماره تلفن درمانگاه‌ها، نیروی انتظامی، اورژانس، اداره‌ی اماکن، رستوران ها، سینما ها ی شهر و....

#### ج) راهکارها و پیشنهادات در بعد آسیب شناسی کالبدی

➤ توجه به بخش گردشگری در طرح توسعه شهر و از بین بردن کاربری‌های ناسازگار در حریم استحقاظی شهر ساحلی سرخورد

➤ ساماندهی حمل و نقل عمومی، احداث پارکینگ‌های عمومی در اطراف سواحل و خدمات رسانی رفت و آمد در شهر ساحلی

➤ احداث کاربری‌های مناسب جهت استفاده گردشگران از قبیل شهربازی و غیره

➤ تهیه طرح‌های توسعه گردشگری شهر ساحلی سرخورد با توجه به ظرفیتهای شهرسازی و معماری

➤ مرمت و بهسازی بافتهای قدیمی به منظور زنده نگاه داشتن ارزشهای تاریخی،

➤ ایجاد، بهبود و توسعه زیرساختارها (جاده ها و مسیرهای ارتباطی، توسعه فناوری اطلاعات در شهر ساحلی برای گردشگران و سایر افراد، توسعه ی مخابرات، شبکه‌های اینترنت و....)

#### د) راهکارها و پیشنهادات در بعد آسیب شناسی اقتصادی

➤ سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در زمینه ایجاد و گسترش خدمات گردشگری برای گردشگران بومی و محلی و غیره

➤ توجه ویژه به تأثیرات اقتصادی گردشگری شهری ساحلی پایدار و ایجاد زمینه لازم جهت توسعه اقتصادی

➤ ارتقای بهره‌وری زمین در زمینه اقتصادی از جمله کشاورزی

➤ ایجاد اشتغال‌های متنوع در زمینه گردشگری در جهت افزایش درآمد مردم بومی از جمله صنایع دستی

➤ جلوگیری از تغییر کاربری اراضی داخل و خارج شهر با هدف تثبیت قیمت‌ها و توسعه گردشگری

#### منابع

ابراهیم زاده، عیسی و موسوی، میرنجف (۱۳۹۲)، روش‌ها و تکنیک‌های آمایش سرزمین، سمت، تهران،

ابراهیم نیا سماکوش، سعید- خاکساری، علی- لطیفی، غلامرضا- دامادی، محمد (۱۳۹۲)، ارزیابی نقش گردشگری شهری در

توسعه اقتصادی-محیطی شهر بابلسر، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره سوم، (۱۷ - ۳۲)

افتخاری، عبدالرضا - مهدوی، داود- اکبری سامانی، ناهید (۱۳۹۲)، ارائه الگوی برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار

روستایی (مطالعه موردی: دهستان لواسان کوچک)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۵، شماره ۱، بهار، (۱۲۳)

- آمار، تیمور، (۱۳۹۲)، آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در سکونتگاه‌های روستایی استان گیلان (دهستان دیلمان)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۲، شماره ۳ (۱۷۱ - ۱۹۲)
- ایمانی، بهرام - خسروی‌مهر، حمیده - طورانی، علی (۱۳۹۴)، ارزیابی و رتبه‌بندی موانع توسعه گردشگری در شهرستان مینودشت، فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۲، شماره ۱، (۷۵ - ۸۹)
- الیوت، جیمز (۱۳۷۹)، مدیریت توریسم (مدیریت جهانگردی)، ترجمه مهدی جمشیدیان و داود ایزدی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
- برارپور، کوروش، (۱۳۸۶)، بررسی علل و پیامدهای وقوع چرخه تخریب محیط‌زیست در کلاردشت، فصلنامه محیط‌شناسی، شماره ۴۵، (۱۲۱ - ۱۳۷)
- بستانی، علیرضا - فردوسی، صغری (۱۳۸۹)؛ بررسی پیامدها و اثرات توریسم در توسعه مناطق روستایی، همایش منطقه‌ای توریسم و توسعه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج
- بهرام سلطانی، کامبیز (۱۳۷۵)، مجموعه مباحث و روش‌های شهرسازی (محیط زیست)، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری، تهران.
- بیشمی، بهار (۱۳۸۷)، توسعه پایدار ژئوتوریسم باتاکید بر مفهوم ظرفیت تحمل، فصلنامه علمی و ترویجی "نامه پژوهشگاه". سال سوم، شماره ۴، (۴۵ - ۵۳)
- پاپلی یزدی، محمد حسین - سقایی، مهدی (۱۳۸۵)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، سمت، تهران.
- توفیق، فیروز (۱۳۸۴)، آمایش سرزمین، تجربه جهانی و انطباق آن با وضع ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران.
- تقی زاده، فاطمه (۱۳۸۷)، آمایش سرزمین، دانشنامه مدیریت شهری و روستایی موسسه فرهنگی، اطلاع‌رسانی و مطبوعاتی، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران.
- حسینی، سیدعلی - پورزال، مریم - ویسی، رضا، (۱۳۹۲)، نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در سالهای ۶۸-۸۸؛ (مورد مطالعه: شهر نوشهر)، فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، سال چهارم، شماره ۲، (۱۱۳ - ۱۲۴).
- خاکپور، براتعلی - پیری، عیسی (۱۳۸۴)، آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن، مجله علوم اجتماعی - دوره دوم، شماره ۲، (۱۳ - ۳۰).
- رحمانی، بیژن - شمس، مجید - حاتمی فر، ساناز (۱۳۸۹)، امکان‌سنجی توسعه پایدار گردشگری در شهر ملایر با استفاده از مدل SWOT، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۳، (۱۳ - ۲۵)
- روح‌الله زاده اندواری، قاسم، (۱۳۸۵)، گردشگری و آثار اقتصادی و اجتماعی آن بر توسعه منطقه‌ای (نمونه موردی: روستای آبگرم لاریجان آمل)، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تهران (دانشکده علوم اجتماعی).
- رهنمایی، محمد تقی - فرهودی، رحمت‌ا... - دیتمان، آندریاس - قدمی، مصطفی، (۱۳۸۷)، بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری باتاکید بر جامعه میزبان (نمونه: شهر کلاردشت)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۶۶، شماره ۶۶، (۱۷ - ۳۳).
- زاکس، ولفگانگ، (۱۳۷۷)، نگاهی نو به مفاهیم توسعه، ترجمه‌ی فریده فرهی و وحید بزرگی، نشر مرکز، مرکز نشر.

- زیویار، پروانه- تیموری، سمیه- نوروزی، مصطفی (۱۳۹۲)، امکان سنجی صنعت توریسم در شهر خرم آباد بر اساس مدل تحلیلی SWot، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال دهم، شماره ۳۹، (۷۳-۸۸)
- دیناری، احمد، (۱۳۸۴)، گردشگری شهری در ایران و جهان، انتشارات واژگان خرد، تهران.
- سجادی، ژیلا - سالاری، فرضعلی - بیرانوند، مریم - بوچانی، محمد حسین (۱۳۹۲)، ظرفیت سنجی گردشگری ساحلی پایدار (مطالعه موردی: شهرستان کنگان)، دوفصلنامه کاوشهای جغرافیایی مناطق بیابانی، سال اول، شماره دوم (۱۲۳ - ۱۴۶)
- سرور، رحیم (۱۳۸۵) جغرافیای کاربردی و آمایش سرزمین، سمت، تهران.
- شهرداری سرخورد، (۱۳۹۰)، اداره آمار و اطلاعات جغرافیایی و جمعیتی، کالبدی و اقتصادی
- صادقیان، هادی - حسن پور، امید - خدابخشی، سیده لیلا (۱۳۸۹)، توسعه پایدار توریسم با تأکید بر توریسم ساحلی (توریسم ساحلی استان گلستان)، همایش منطقه‌ای توریسم و توسعه، همایش منطقه‌ای توریسم و توسعه، یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج.
- ضرابی، اصغر- محبوب فر، محمدرضا (۱۳۹۲)، کاربرد مدل QSPM-swot در تدوین استراتژی توسعه گردشگری شهر کاشان، فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، سال سوم، شماره ۴، (۳۷-۵۸).
- ضرغام بروجنی، حمید - بارزانی، هلیا (۱۳۹۲)، آسیب‌شناسی برند گردشگری، فصلنامه تحقیقات بازاریابی نوین، دوره ۳، شماره ۱، (۶۳-۸۰).
- عظیمی آملی، جلال - افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۳)، حکمروایی روستایی، سمت، تهران.
- عندلیب، علیرضا. ۱۳۸۰. نظریه پایه و اصول آمایش مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران، دوره عالی جنگ. ، دانشکده فرماندهی و ستاد، تهران.
- قدمی، مصطفی - تولایی، سیمین - فاطمی، محمد مهدی (۱۳۸۹) ف ارزیابی استراتژیک قابلیت‌های توسعه گردشگری (مطالعه موردی: شهر فردینکنار)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۱۶، (۱۱۱-۱۲۸)
- قدیری معصوم، مجتبی - مطیعی لنگرودی، سید حسن - مهرپویا، حسن (۱۳۹۲)، تبیین اثرات کالبدی گردشگری بر نواحی روستایی (مورد پژوهش: دهستان بیرون‌بشم - بخش کلاردشت)، مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، دانشگاه مازندران، سال دوم، شماره ۵، (۳۳-۴۹)
- کهزادی، سالار (۱۳۸۹)، آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در استان کردستان، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز (دانشکده ادبیات و علوم انسانی).
- مخدوم، مجید (۱۳۸۱)، شالوده آمایش سرزمین، تهران، دانشگاه تهران.
- مقانی نسب، اشکان (۱۳۹۱)، ارزیابی اثرات توسعه گردشگری بر محیط زیست دریایی (مطالعه موردی: خلیج چابهار)، همایش ملی توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران،
- منصوری، علی (۱۳۸۱)؛ گردشگری و توسعه پایدار، مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره ۶۳، (۳۶-۴۱).
- مهدوی، مسعود- قدیری معصوم، مجتبی- قهرمانی، نسرین (۱۳۸۷)، نقش گردشگری در توسعه روستایی در دره کن و سولقان شهرستان تهران، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۲، (۳۹-۶۰).
- مهندسان مشاور مازند طرح، (۱۳۸۰)، طرح جامع شهر محمودآباد، دفتر فنی استانداری مازندران، ساری

مهندسین مشاور طرح محیط پایدار، (۱۳۹۱)، طرح جامع و تفضیلی شهر سرخرود، اداره کل راه و شهرسازی استان مازندران. ناصریور، نادر (۱۳۸۲)، بررسی و تبیین موانع توسعه صنعت گردشگری در استان لرستان و ارائه راهکارهای مناسب در این زمینه، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه مازندران (دانشکده علوم انسانی و اجتماعی).

ویسی، رضا- نازکتنبار، حسین (۱۳۹۱)، آسیب‌شناسی توسعه گردشگری با توجه به ملاحظات آمایش سرزمین در استان خراسان رضوی، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، دوره ۱، سال اول، شماره ۲، (۸۱-۹۴).

یغفوری، حسین- آقائی، واحد (۱۳۹۰)، تحلیلی بر جاذبه‌های شهری و نقش آن در تحول اقتصادی (موردی: شهر اردبیل)، اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.

**Aronsoon, Jars.** (1994), sustainable tourism system, example of sustainable rural development in Sweden. "Bramwell & B. lane (Eds), rural tourism and sustainable rural development, cevedon, channel, view publication, P:77

**Butler, R. w** (2002), Ecotourism-Has it Achieved Maturity or Has the Bubble Burst? Key note Address, Pacific Rim Tourism, Rotorua, New Zealand, 4Nov .

**Craick, J.** , (1995), "Are There Cultural Limits to Tourism?", Sustainable Tourism, Vol. 3, pp.: 387-398 .

**•Getz, Donald.** , (2001), Festivals, Special Events and Tourism. New York: Ven Nostrand Reinhold .

**Henry, William.** .(2002), Curriculum: Perspective, Paradigm & Possibility, Leonard Hill Books .

**Key & Alder.** ,(1999), Coastal planning and management. London, 21P .

**Lea John.** , (2002), Tourism and Development in the Third World. London Routledge .

**Mills, R. C.** , (2002), Tourism the international business. Englewood Cliffs: Prentice Hall. 18 .

**Moscardo , G.** (2008) , "Building community capacity of tourism development " Wallingford, Cabi publications .

**Murphy, P. E.** ,(2004), Tourism: A Community Approach. New York: Methuen .

**Oila ,M, K, Mrtines & L. Gabriel** , (2012), " tourism managment in urban region: Brazile vest urban region " , journal of sustainable tourism, vol. 29, PP: 567 – 569

**.Pearce, P. L.** ,(2000), Fundamentals of tourist motivation. In D. G. Pearce & R. W Sutter (Eds. ) Tourism research: Critiques and challenges, pp. 113-124. London: Rutledge .

**Popson, N. E. , Ruble, A. B.** ,(2001) , A test of urban social sustainability: Societal Responses Torkivs "Non – traditional" migrants , journal of urban anthropoloty , vol. 30, No. 4, pp:381-410

**Williams, R. H.** , (2000), Constructing the European Spatial Development perspective: for whom? European Planning Studies .

**Tosun, C.** ,(2003), Challenges of sustainable tourism development in developing world: the cases of Turkey , journal of tourisy management , vol. 22 , No. 2 , PP:289 -303